

200-ліття перемоги під Віднем 1683 року

By Назар Кісь

Table of Content

[Історія](#)

[Місця](#)

[Персоналії](#)

[References](#)

[Citation](#)

Львівське святкування у 1883 році було, з одного боку, польським патріотичним, оскільки йшлося про перемогу короля Яна III Собеського. З іншого – відзначали успішну оборону Відня – столиці імперії, тому урочистості повністю вписувалися в загальнодержавну політику. Головні державні урочистості проходили у Відні, а на рівні краю – в Кракові, де похований Ян III. Однак, завдяки унікальному поєднанню в одному заході державного і національного патріотизму, урочистості у Львові теж вдалися цікавими та масовими.

Історія

Оборона Відня вважається однією з подій, що вплинули на світову історію. В цій битві розгромили османські війська та зняли облогу зі столиці Габсбургів, зупинили просування турків вглиб Європи. Важливу роль у спільній перемозі відіграла допомога з боку Речі Посполитої, війська якої очолював король Ян III.

Для польських політиків цей ювілей був можливістю нагадати власному суспільству і світу про роль Польщі в історії європейської цивілізації. А також про місію з “оборони Католицької церкви”, яку на момент святкування офіційно виконували Габсбурги. Краківські консерватисти, які організовували основні заходи в краї, могли і нагадати про роль Кракова як королівської столиці, і не дратувати Відень (оскільки привід для святкувань був дуже про-габсбурзьким), і в очах громадськості виглядати справжніми патріотами.

Участь козаків, які воювали під знаменами Яна III, робив цей проект вшанування історії відкритим і для українців. Українофільські політики такий реверанс не оцінили, зате наприклад греко-католицькі монахи-василіани згадали про короля як про “покровителя руського духовенства і народу”.

Як і зазвичай, свято носило «загально польський характер», тому так чи інакше проходило на території трьох імперій: Австро-Угорської, Німецької та Російської. Найскромніше відзначали в російській частині колишньої Речі Посполитої – лише в костелах та приватних маєтках, в німецьких землях з 9 до 12 вересня 1883 року пройшло кілька сотень різноманітних (але невеликих) акцій.

В австрійській частині нарахували 146 заходів – менше, ніж в німецькій. Зате насиченіших – були

богослужіння, урочисті академії, художні програми, походи членів організацій, встановлення пам'ятників чи меморіальних таблиць, присвоєння установам імені Яна III Собеського тощо.

Львів не був основним в Галичині місцем проведення урочистих заходів. В Кракові, де похований Ян III, з 11 до 16 вересня тривали виставки, інавгурація музею, приїзд делегацій до саркофагу короля, відкриття меморіальної таблиці та багато іншого. Окрім того, тоді ж відзначали 25-ліття творчості Яна Матейка. А були ж іще урочистості у Відні, де акцент робився на протистоянні Австрії з османами, а не на внеску польської кавалерії в спільну перемогу.

Напередодні святкувань львів'яни мали змогу поїхати до Олеського замку, де народився Ян Собеський. 8 вересня на суботню екскурсію поїздом зі станції Підзамче вирушило близько сотні охочих.

У вівторок 11 вересня в храмах міста відбулися поминальні богослужіння «за душу Яна III та полеглих під Віднем лицарів»: у костелі Бернардинів, в Латинській катедрі, а також в синагогах. В Латинській катедрі були присутні, зокрема, президент Державної ради Францішек Смолька (*Franciszek Jan Smolka*), член крайового віділу Октав Петруський (*Oktaw Pietruski*) та президент міста Львова Вацлав Домбровський (*Wacław Dąbrowski*). В костелі розмістили символічний катафалк з портретом Яна III та королівською короною, за порядком стежили члени громадянської варти та «соколи», відправляв богослужіння архієпископ Северин Моравський (*Seweryn Tytus Morawski*), а співав хор товариства «Лютня». Символічний катафалк встановили і в Бернардинському костелі. Практика встановлення таких катафалків не була новою у Львові, принаймні під час подій “Весни народів” це вже було (https://experience.arcgis.com/experience/1c3aa095f42b4483a5b1959a8e891a91/page/page_35/?views=view_19).

Після відправи публіка через площу Марійську рушила на площу Ринок, до Королівської кам'яниці ([палацу Корнякта](#)), яка два століття тому належала Яну Собеському. Тут, на фасаді, після промови президента міста Вацлава Домбровського і музичної програми, провели урочисте відкриття меморіальної таблиці.

О 16 годині відбулося урочисте зібрання в залі Ратуші, на якому з нагоди ювілею промовляли президента міста і голова організаційного комітету професор Луціан Татомир (*Lucjan Tatomir*). А ввечері в театрі провели прем'єру п'єси «Оборона Відня» Вінсента Рапацького (*Wincenty Rapacki*).

Наступного дня, в середу 12 вересня 1883 року, урочистості проходили у зовсім в іншому настрої. Будинки були прикрашені квітами, ранкову «побудку» виконала капела «Гармонія», а в Латинській катедрі провели вже не жалобне, а урочисте богослужіння. Почесні місця в катедрі зайняли намісник Філіп Залеський (*Filip Krzysztof Artur Zaleski*), віце-президент намісництва Герман Льобль (*Hermann Adolf baron Loeb*) та інші представники військової та цивільної влади. Члени крайового віділу були в національних костюмах.

Після відправи в катедрі, на чолі з капелою «Гармонія», вирушили на Високий Замок за маршрутом вул. Гродзичьких – пл. Стрілецька – вул. Театинська – Замкова гора. Тут провели відкриття пам'ятного знаку на честь Яна III, з виглядом на поля між Львовом і селом Лисиничі, де у 1675 році він переміг «орди невірних» татар під час польсько-турецької війни 1672-1676 років.

Fot. Dr. J. Rodkowski na płytach „Stafrą” Lwów — Kamień Jana III. na górze Zamkowej

Міський медіаархів Центру міської історії

О 17 годині в театрі повторили виставу «Оборона Відня», а ввечері Львів прикрашала міська ілюмінація. Традиційно світилися вікна приватних помешкань, костели, громадські будівлі і кам'яниці на центральних площах. Окремо преса відзначила декорування і освітлення Королівської кам'яниці на Ринку та Єзуїтського (Міського) саду. Останній освітлювався електричним прожектором, розміщеним на балконі будинку Сейму.

Порядок на вулицях забезпечувала громадянська варта, яка нараховувала 400 добровольців.

Місця

Персоналії

References

Dabrowski Patrice M. *Commemorations and the Shaping of Modern Poland*, Bloomington: Indiana University Press., 2004

Kronika. *Gazeta Lwowska*. Nr. 206. 10.09.1883. S. 3.

Mróz S. “Wystawa zabytków z czasów króla Jana III i jego wieku” – wielkie przedsięwzięcie w ramach krakowskich uroczystości dwusetnej rocznicy wiktoria wiedeńskiej, / *Zeszyty naukowe Uniwersytetu*

Jegollońskiego. Prace Historyczne., 2019

Prokopowych M. Habsburg Lemberg: architecture, public space, and politics in the Galician capital, 1772-1914., West Lafayette: Purdue University Press, 2009

Sobiesciana. Uroczystości lwowskie. Gazeta Lwowska. Nr. 207. 11.09.1883. S. 2.

Sobiesciana. Uroczystości lwowskie. Gazeta Lwowska. Nr. 208. 12.09.1883. S. 1-2.

Sobiesciana. Uroczystości lwowskie. Gazeta Lwowska. Nr. 209. 13.09.1883. S. 2.

Citation

Назар Кісь, "Відзначення 200-ліття перемоги під Віднем 1683 року", *Інтерактивний Львів*, 2021
lia.lvivcenter.org